

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿਵਵਿਆਪੀ ਐਲਾਨਨਾਮਾ

(10 ਦਸੰਬਰ 1948 ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: 217-ਏ(3) ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ)

10 ਦਸੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ਿਵਵਿਆਪੀ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਹੇਠਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਦਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਜਲਾਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਨਿ ਕਸਿ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਬੋਤਰੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੰਡਣ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਕਰਨ, ਪੜ੍ਹਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕੂਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਦਿਅਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਾਤਿਤਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਬੰਦ :

ਜਦ ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਵਿਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਬਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰ ਅੰਦਰਲੀ ਅੰਤਰੀਵ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਨਾ ਟਾਲੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਅਮਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹਨ।

ਜਦ ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਹਿਦਾਰ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦਾ ਸਾਟਿ ਉਜੱਡ ਕਸਿਮ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਕਿਲਿਆ ਹੈ ਜਸਿ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ ਪੁਜਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਹਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਤਾਘ ਤੇ ਰੀਝ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੈ ਜਸਿ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਵਸ਼ਿਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਡਰ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣ ਸਕੇ।

ਜਦਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲਿਾਂ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਬੇਬਸ ਹੋ ਕੇ ਆਖਰੀ ਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਜੁਲਮ ਤੇ ਦਮਨ ਦੇ ਵਹਿੁਪ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਉਤੇ ਉੱਤਰ ਆਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

ਜਦਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਕਿਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਲਿੇ।

ਜਦ ਕੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰਟਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਨੇਸ਼ੋਕਤ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੁਨਰਵਸ਼ਿਵਾਸ ਪ੍ਰਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੀ ਵਸ਼ਿਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਚੰਗੇਰੀ ਜ਼ਿਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਜਦ ਕੀ ਮੈਬਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖਲੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਵਿਆਪੀ ਸਤਕਾਰ ਰਖਦਿਆਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਜਦ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਮਝ ਉਕਤ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਅਤੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਯੂ.ਐਨ.ਓ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਬਲੀ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਸ਼ਿਵਵਿਆਪੀ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਭਨਾ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪ੍ਰਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਾਪ ਦੰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਿ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕੀ ਹਰ ਵਅਿਕਤੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਖਿਅਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਉਸਾਰੂ ਕਦਮ ਚੁਕੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੰਜਾਰ ਪੱਧਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਵਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮੈਬਰ ਮੁਲਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਆਉਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਨਗੇ।

ਆਰਟੀਕਲ: 1

ਸਾਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਵਿਾਰ ਆਪਣੀ ਮਹੀਮਾ, ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਪੱਧੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਤੇ ਸਪਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਤਰਕ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੋਗਤ ਮਲਿੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾਤਰੀਭਾਵ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਚਿਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 2

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਲਿੰਗ, ਭਾਸ਼ਾ, ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਚਿਾਰਧਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਕਤਿ ਵੀ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਤਬਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਮਲਿੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਹੀ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕੀ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਹਿੰਯੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੁਤਬਾ ਕਹਿ ਜਹਿਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖਅਿਾਲ ਨਹੀ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕੀ ਉਹ ਵਅਿਕਤੀ ਕਸਿ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਮੁਲਕ ਕਸਿ ਟਰੱਸਟ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਵੈਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਕਸਿ ਅਜਹਿ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਦਿਾ ਹੈ ਜਸਿ ਦੀ ਪ੍ਰਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 3

ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਿਦਗੀ ਜੀਉਣ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 4

ਕਸਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਜਾਂ ਦਾਸ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਸਿ ਵੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 5

ਕਸਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਨਹੀ ਦਤਿ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਓ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਹਿੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀ ਦਾਤਿੀ ਜਾਏਗੀ ਜਸਿ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ।

ਆਰਟੀਕਲ: 6

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਮਲਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮਲਿੇਗਾ।

ਆਰਟੀਕਲ: 7

ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿ ਕਸਿ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕਿ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਲਿੇਗੀ। ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇ ਖਲਿਫ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਲਿੇਗੀ ਅਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਕਸਾਹਟ ਵਹਿੁਧ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਲਿੇਗੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 8

ਜੇਕਰ ਕਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਸੰਵਧਿਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਤਿ ਮਲਿੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਆ ਪ੍ਰਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟਰਿਬਊਨਲਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 9

ਕਸਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਆਪਹੁਦਰੇ ਢੰਗ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜੀ ਨਾਲ ਗਰਿਫਤਾਰ, ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜਾ ਦੇਸ਼ ਨਕਿਾਲਾ ਨਹੀ ਦਾਤਿਾ ਜਾਏਗਾ।

ਆਰਟੀਕਲ: 10

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਲਗਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਜਸਿਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਣ ਲਈ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਨਹਿਪੱਖ ਟਰਿਬਊਨਲ ਅੱਗੇ ਨਆ ਪੂਰਵਕ ਤੇ ਜਨਤਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 11

ਹਰ ਇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਜਸਿ ਉਤੇ ਸਜ਼ਾ-ਯਾਫਤਾ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਉਦੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹਿਦੋਸ਼ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕਿ ਖੁਲ੍ਹਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀ ਕਰਾਰ ਦਾਤਿਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਤਾਂ ਹੀ ਠਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਵਾਦੀ ਲਈ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਏ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਕਸਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਸਿ ਦੰਡ-ਯੋਗ ਜ਼ਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਏਗਾ ਜੇ ਕਸਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰਮ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਦਾ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਸਜ਼ਾ ਦਾਤਿੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਜ਼ਰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਜ਼ਰਮ ਲਈ ਨਹਿਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 12

ਕਸਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਦੇ ਨਸਿੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਘਰ, ਪਰਵਿਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਨਿੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਆਪਹੁਦਰੀ ਦਜ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਸੋਹਰਤ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਏਗਾ। ਹਰੇਕ ਅਜਹਿ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਹਿੀ ਦਜ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਹਿੁਧ ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਲਿੇਗੀ।

ਆਰਟੀਕਲ: 13

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਤਿ ਵੀ ਘੁੰਮਣ ਫਰਿਣ ਤੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਪਰਤਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 14

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਅਤਅਿਾਚਾਰ ਤੇ ਬਚਣ ਲਈ ਕਸਿ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਹੀ ਲਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਵਅਿਕਤੀ ਉਤੇ ਗੈਰਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲ ਰਹਿਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਯੂ.ਐਨ.ਓ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਧਿਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ।

ਆਰਟੀਕਲ: 15

ਹਰੇਕ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਕਸਿ ਵੀ ਵਅਿਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਕੌਮੀਅਤ ਤੋਂ ਵੰਚਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀਅਤ ਬਦਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ: 16

ਸਭ ਬਾਲਗ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਨਸਲ, ਕੌਮੀਅਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਆਦਿ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵਅਿਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਰਵਿਾਰ ਸਰਿਜਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਥਿ ਤਕ ਵਅਿਆਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਲਾਕ ਆਦਿ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਲਿਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਾਤਿਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਉਹ ਬਕਾਇਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਵਾਿਆਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇਕਰ ਜੋੜੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਹਮਿਤੀ ਹੋਏਗੀ ।

ਪਰਵਿਾਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਪਰਵਿਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 17

[missing]

ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਮਲਿਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 18

ਕਸਿ ਵੀ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਵੰਡਤਿ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਚਿਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਗੁਪਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤਿਆਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਦਾ, ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਤਉਹਾਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 19

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਇਸ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਗ਼ੈਰ ਕਸਿ ਦਜ਼ਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਕਸਿ ਵੀ ਮਾਧਅਿਮ ਰਾਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਚਿਾਰ ਮੰਗਣ, ਲੈਣ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 20

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੁਰਅਮਨ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਕਸਿ ਨੂੰ ਵੀ ਜਬਰਨ ਕਸਿ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਬਰ ਨਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 21

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਥਿ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਰਾਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਹਰੇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਤੋ ਆਧਾਰਤ ਹੋਏਗੀ । ਇਸ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਪਤ ਚੋਣ ਪਰਚੀਆਂ ਰਾਹੀ ਨਰਿਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੁੰਤਤਰ ਵਾਿਪੀਆਂ ਰਾਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 22

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੈਬਰ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਯੋਗ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਭਆਚਾਰਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਕਾਿਸ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਣ ਤਾਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 23

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕਿ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ, ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਸੁਖਾਵੀਆਂ ਤੇ ਨਅਿਆਪੂਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਮਾਨਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਰ੍ਹਿੱਪ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਨਿਾਂ ਕਸਿ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕੰਮ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਤਨਜ਼ਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਜਹਿੜਾ ਵੀ ਵਾਿਅਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਅਿਆਪੂਰਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਸਬਿ ਮੋਹਨਤਾਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਜਸਿ ਨਾਲ ਉਹ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਾਰ ਦੀ ਉਦਰ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਸਕੇ ਜਸਿ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀ ਇਹ ਮਜਲਿ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਏਗਾ ।

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਤਿਾਂ ਲਈ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 24

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਤੇ ਵਹਿਲ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੇ ਮੁਨਾਸਬਿ ਘਟਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ ਸ਼ਾਮਲਿ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤਨਖਾਹ ਸਮੇਤ ਛੁਟੀਆਂ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 25

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਾਰ ਦੀ ਸਹਿਤ ਤੇ ਭਲਾਈ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗੇਰੇ ਜੀਵਨ ਮਅਿਆ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਜੁਗਕ, ਕਪੜਾ, ਰਹਿਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ । ਇਸ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੀਮਾਰੀ, ਅਪਗਤਾ, ਵਧਿਵਾਪਨ, ਬੁਦੇਪਾ ਜਾਂ ਬੇਵੱਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਦੀ ਅਣਹੋਦ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

ਬੰਦੇ ਦੇ ਜੰਮਣ ਮੌਕੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਸ਼ਿਸ਼ ਧਅਿਅਨ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਅਿਅਹ ਤੇ ਪਛਿ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਅਿਅਹ ਤੋ ਪਹਲਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਸਮਾਜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਨਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 26

ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ । ਵਦਿਆ ਮੁਫਤ ਹੋਏਗੀ । ਘਟ ਤੇ ਘਟ ਪ੍ਰਗਇਮਰੀ ਵਦਿਆ ਮੁਫਤ ਹੋਏਗੀ । ਪ੍ਰਗਇਮਰੀ ਵਦਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਏਗੀ । ਤਕਨੀਕੀ ਤੇ ਕਾਿਤਾ ਸਥਿਅਿ ਤਕ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋਏਗੀ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚੇਰੀ ਵਦਿਆ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਮਲਿਿ ਸਕੇਗੀ ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਪੁਰਫੁਲਤਾ ਵਦਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਏਗਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ, ਨਸਲੀ ਤੇ ਧਾਰਮਕਿ ਸੰਗਠਨਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪੂਰਤੀ ਦੇਸਤੀ ਤੇ ਸਤਕਿਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਵਦਿਆ ਦੀ ਮਜਲਿਿ ਹੋਏਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਗੀ ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਸਿ ਕਸਿਮ ਦੀ ਸਥਿਅਿ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਲਿ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਲਿਿਗੀ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 27

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਭਆਚਾਰਕ ਜਦਿਗੀ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਏਗਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਮਲ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣ ਅਤੇ ਵਗ਼ਿਅਿਅਨਕ ਉਂਨਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਮਲਿਿ ਵਾਇਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹਸਿਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ।

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਗ਼ਿਅਿਅਨਕ, ਸਾਹਤਿਕ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਕਰਿਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਜ਼ਲਾਕੀ ਤੇ ਮਾਇਕ ਪੱਖੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 28

ਹਰ ਇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਸ਼ਿਅ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਜਬਿ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹੱਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 29

ਹਰ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਪੂਰਤੀ ਕਰਤੱਵ ਹਨ ਜਸਿ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਵਕਾਿਸ ਸੰਭਵ ਹੈ ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰੇਕ ਵਾਿਅਕਤੀ ਉਤੇ ਸਰਿਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕਿ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੌਰਬ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸਿ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਥਿਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀ ਵਰਤਅਿਆ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਯੂ.ਐਨ.ਓ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਥਿਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ।

ਆਰਟੀਕਲ: 30

ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਤਿਤੀ ਕਸਿ ਵੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਵਅਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕਸਿ ਸਟੇਟ, ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਵਾਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਨਹੀ ਮਲਿਦਾ ਕੀ ਉਹ ਕੋਈ ਅਜਹਿੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਹਿਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜਸਿ ਦਾ ਮਨੌਰਬ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਤਿਤਿ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਹੋਦੇ ।